

- Baznyčios**
- Maitinimo įstaigos**
- Papildiniai**
- Amatų centrai ir kiemeliai**

- Muziejai, ekspozicijos, galerijos**
- 1. Alytaus kraštotyros muziejus
- 2. Anzelmo Matučio memorialinis muziejus
- 3. Antano Jonyno memorialinis muziejus
- 4. Alytaus kraštotyros muziejaus archeologinė ekspozicija
- 5. Kraštotyrinė etnografinė ekspozicija „Punia amžių begyje“
- 6. Dailininko Antano Zmuidžinavičiaus tėviškė
- 7. Zuvinto biosferos rezervato lankytojų centras
- 8. Dailės galerija „Dainos galerija“
- 9. Butrimonių gimnazijos etnografinis muziejus

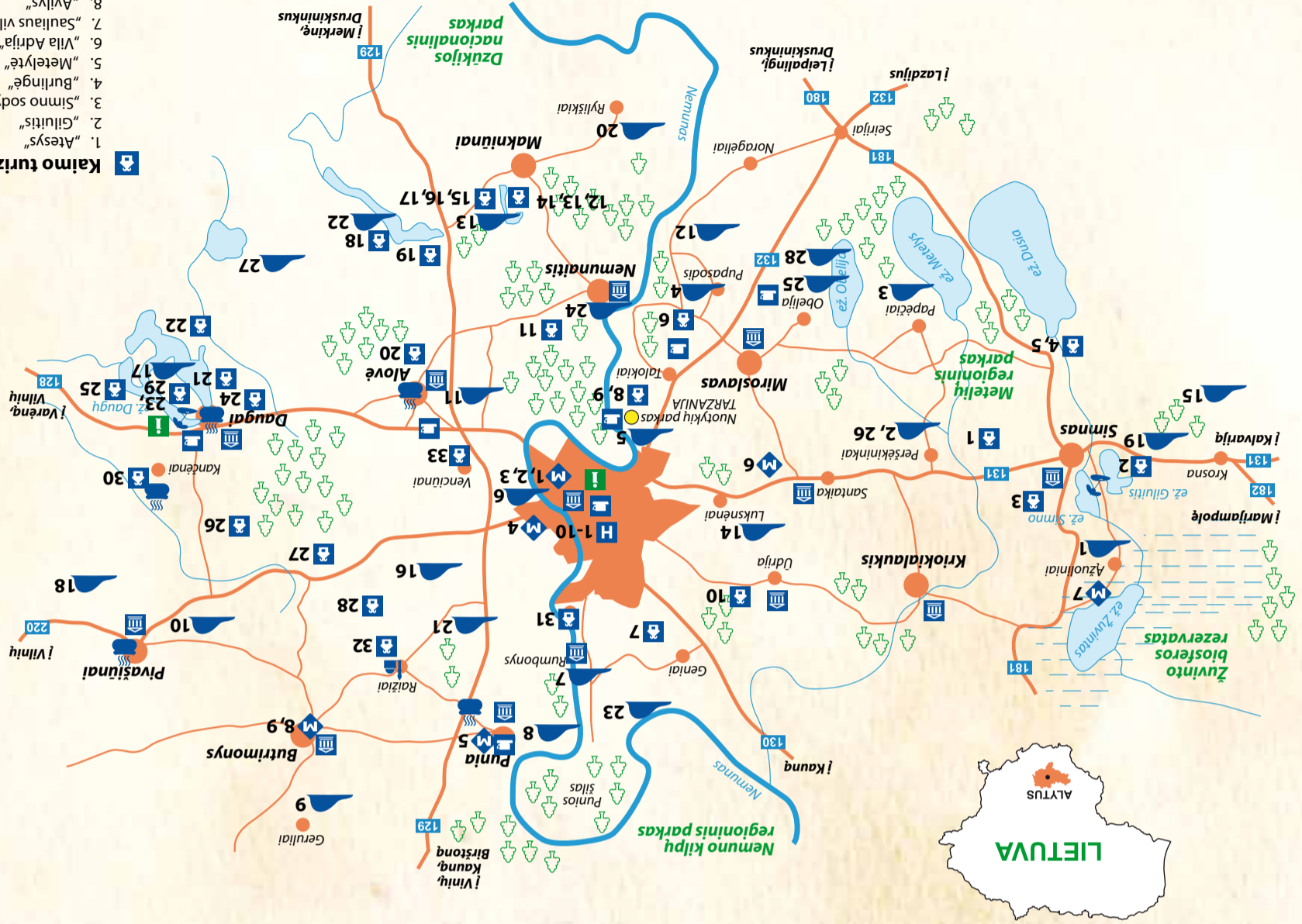
- Kaimo turizmo sodybos:**
- 1. „Atesy“
- 2. „Gilutis“
- 3. „Simno sodyba“
- 4. „Burlingė“
- 5. „Metelaitė“
- 6. „Vila Adrij“
- 7. „Sauliaus vila“
- 8. „Avilys“
- 9. „Dzūkijos duras“
- 10. Butrimonių rancė
- 11. „Po usiu“
- 12. Remėikių sodyba
- 13. V. Vaicekausko sodyba
- 14. Radzevičių sodyba
- 15. „Pas Algirdą“
- 16. „Pas Robertą“
- 17. S. Slavinsko sodyba

- 18. „Zygutis“
- 19. Genutės rancė
- 20. Genutės sodyba
- 21. Vaidos sodyba
- 22. Dvarčėnų duras
- 23. „Pas gandrų“
- 24. „Vigiris“
- 25. Daugų irklavimo bazė
- 26. Kupinių sodyba
- 27. Viktorijos sodyba
- 28. „Meilės laiptai“
- 29. „Dvarčėnų ežero krantas“
- 30. „Šiaudinė sodyba“
- 31. „Sauliakalnis“
- 32. „Milsa“
- 33. Nakyne ir pusrūčiai „Motelukas“

- Apgyvendinimas:**
- 1. „Senas namas“
- 2. „Vaidila“
- 3. „Dzūkija“
- 4. „Odė“
- 5. „Solena“
- 6. Svečių namai „Linas“
- 7. Kambarių nuoma Gilijų g.
- 8. Aptamėnų nuoma „Alytus Guesthouse“
- 9. Nakyne ir pusrūčiai Suvalkų g.
- 10. Nakyne Sporto ir rekreacijos centre

- Piliakalniai:**
- 1. Atesninkų
- 2. Kaukų
- 3. Papėčių
- 4. Zilvijos
- 5. Radziūnų
- 6. Alytaus
- 7. Rumbonių
- 8. Puntų
- 9. Gerulių
- 10. Pivašiūnų
- 11. Poteronių
- 12. Dirmiškių
- 13. Piliakalnio
- 14. Aniško
- 15. Atesninkų
- 16. Bazorų
- 17. Daugų
- 18. Einoronių
- 19. Gilvičių
- 20. Krištapiškių
- 21. Kružiūnų
- 22. Laukininkų
- 23. Margaravos
- 24. Nemunaitis
- 25. Obelijos
- 26. Obelytės
- 27. Pociūniškių
- 28. Zaramciskių

Turizmo informacijos centras

Tekste naudoti straipsniai iš laikraščių „Alytaus naujienos“, „Dainavos žodis“. Remtasi Alytaus kraštotyros muziejaus parodos „Mūsų protėvių dvasia“ katalogu „Alytaus rajono piliakalnių takais“; Alytaus rajono savivaldybės viešosios bibliotekos fondų literatūra: B. Buračas „Pasakojimai ir padavimai“; Lietuvos kraštotyros draugijos leidinys „Mūsų kraštas“; A. Biržys „Lietuvos miestai ir miesteliai“; V. Valūnas „Miroslavas ir jo apylinkės“; B. Kviklys „Lietuvos bažnyčios“.

Nuotraukų autoriai: Z. Baubonis, G. Bernatavičius, Z. Bulgakovas, B. Malaškevičiūtė, G. Tamošiūnienė, L. Valentaitė-Gudzinevičienė.

i Alytaus turizmo informacijos centras
S. Dariaus ir S. Girėno g. 1, LT-62137 Alytus
Tel.: +370 315 52 010, +370 687 07 703
El. paštas info@alytus-tourism.lt
www.alytus-tourism.lt

MARŠRUTAS

**PILIAKALNIŲ
LEGENDŲ
KELIAIS**

www.alytus-tourism.lt

ALYTAUS KRAŠTAS

Alytaus kraštas įdomus ne vien nuostabią gamta, bet ir savo istorine praeitimi. Šio maršruto pagrindiniai objektai – piliakalniai – Dainavos krašto istorijos liudininkai, menantys šimtmečiais trukusias mūsų protėvių kovas už savo žemę, laisvę, pagonių tikėjimą.

Alytaus mieste ir rajone saugomi 24 piliakalniai. Dar 4 piliakalniai neįtraukti į Nekilnojamojo kultūros vertybių registrą, 1 (Bundorių kaime) neseniai surastas ir laukia mokslininkų piliakalnio statuso patvirtinimo. Šiame maršrute aprašyti ne visi piliakalniai (tačiau pateikiamas visų sąrašas), o tie, kurie pritaikyti lankymui, lengvai surandami, nurodomi ir greta esantys lankytini objektai.

Garsiausias Alytaus krašte **Punios piliakalnis** (GPS N 54° 30' 43.4" E 24° 05' 25.0"), dar vadinamas Margio kalnu išdidžiai dunkso Nemuno ir Punelės santakoje ir yra vienas iš didžiausių ir gražiausių Lietuvoje. Prie piliakalnio pastatytas akmuo su iškaltais Maironio eilėmis apie legendinį kunigaikštį Margirį: „Tai kapas Margio milžinų!“. Pasakojama, jog ant Punios piliakalnio stovėjo kunigaikščio Margirio pilis, vadinta Pilėnais. 1336 m. čia vyko garsusis Pilėnų mūšis. Pilies gynėjai ir gyventojai nutarė verčiau žūti liepsnose nei pasiduoti ir nelaisvę. Kryžiuočiams pavyko pralaužti pilies užtvaras. Apgulieji lietuviai, vadovaujami Margirio, matė, kad negalės apsiginti, ryžosi nepaprastam žygiui: pilies viduje sukūrė didelį lauzą, į jį sumetė visą savo turtą, po to laužo ugniai atidavė moteris su vaikais ir galiausiai patys pasilaidojo liepsnose. Kai džiūgaudami kryžiuočiai įsiveržė į pilies vidų, norėdami grobti daiktus ir žmones, per dūmus išvydo tik seną vaidilutę, žengiančią į liepsnojantį lauzą. Kruopščiai ištyrę piliakalnį archeologai nustatė, kad XIII-XIV a. ant piliakalnio stovėjo vėliau sudeginta medinė pilis. XV a. jos vietoje pastatyta nauja pilis, kuri XVI a. vėl sudegė. To paties

amžiaus pabaigoje čia pastatyti nauji dideli rūmai. Nuo piliakalnio viršūnės atsiveria graži panorama: plati Nemuno juosta ir Punios šilas. Piliakalnis datuojamas XIV a. pab. – XV a. pr.

Dar galima pamatyti:

Punios Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčią (1863 m.), kuri įtraukta į Šv. Jokūbo kelią Lietuvoje, Šv. Jurgio koplytelę (skirta 1831 m. sukilimui atminti), senąsias žydų kapines, kraštotyrynę etnografinę ekspoziciją „Punia amžių bėgyje“ (dėl lankymo tartis iš anksto tel. +370 611 45 791).

Gerulių kaime, netoli Butrimonių miestelio, greta kelio, tarp dviejų bevardžių upelių yra **Gerulių piliakalnis** (GPS N 54° 31' 52.7" E 24° 16' 14.1"). Vietinių Zamkumi vadinamas. Piliakalnio šlaitai statūs, 12-13 m aukščio. Aikštelės rytinę dalį apardęs apkasas ir dvi duobės (1916-1917 m. vokiečių karininkų kasinėjimų žymės). Piliakalnis datuojamas I tūkst. vid. – II tūkst. pr.

Dar galima pamatyti:

Butrimonių miestelio trikampę aikštę (vienintelę tokią Lietuvoje), apstatytą XX a. prekeivių ir amatininkų namais. Aikštės planas ir centrinės Butrimonių dalies gatvių tinklas yra paskelbtas Lietuvos urbanistikos paminklu. Švč. Išganytojo bažnyčią (1906-1926 m.).

Į šiaurės vakarus nuo Pivašiūnų miestelio iškilęs **Pivašiūnų piliakalnis** (GPS N 54° 27' 38.9" E 24° 22' 09.2"), pasak legendų, priklausęs Pilėnų kunigaikščio Margirio sūnui. Pasakojama, kad ant šio

piliakalnio senovėje buvusi šventykla. Dar sakoma, kad jis nebuvo toks aukštas. Kai žmonės eidavo melstis, kartu nešdavo ir kepurę žemių. Melsdamiesi bei kepurėmis nešdami žemes pamažu ir supylė piliakalnį. Datuojamas I tūkst. Geriausiai piliakalnio forma išryškėja juo grožintis nuo bažnyčios šventoriaus.

Dar galima pamatyti:

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios (1825 m.) didžiąjame altoriuje kabantį stebuklingą Dievo Motinos paveikslą (savo amžiumi, tapyba ir stebuklinga gydomąja galia prilygsta Aušros Vartų Madonai). Pivašiūnų bažnyčia įtraukta į popiežiaus Jono Pauliaus II piligrimų kelią Lietuvoje, o pats miestelis visoje Lietuvoje garbėja Žolinės atleidais. Paminklą Vasario 16-osios akto signatarui kunigui Alfonsui Petruliui, Odinių (Odinčių) giminės koplyčių-mauzoliejų (XIX a. vid., nelankoma, šiuo metu čia saugomas bažnytinis inventorių).

Poteronių kaimo, įsikūrusio netoli Alytaus-Vilniaus kelio, gyventojai **Poteronių piliakalnį** (GPS N 54° 21' 31.1" E 24° 08' 56.3") Milžinių kalnu vadina. Legenda pasakoja, kad ant piliakalnio stovėjo pilis, kurios kunigaikštis perėjęs į priešų pusę. Jo sūnus sušaukė burtininkus ir prakeikė savo tėvą. Duktė, pamačiusi grįžtantį atgailaujantį tėvą, parodė jį savo broliui, kuris pykdamas, kad nepavyko užkeikti tėvo, nužudė burtininkus ir krivius. Dievai pilį su sūnumi nugramzdino į kalną, o tėvas išėjo kovoti su priešais ir žuvo, mergaitė ilgai meldėsi. Nuo jos maldų (poterių) ir ši vieta gavo Poteronių vardą. Kalbama kad vidurnaktį piliakalnio viršūnėje pasirodydavo baltais drabužiais vilkinti vaidilutė, kūrėdavo ugnį, verkėdavo ir aimanuodavo. Gaidžiams pragydus – pranykdavo. Prieš tai piliakalnio viršūje buvo skylė, į kurią įmetus akmenį, šis krisdavo ilgai ir atsimušdavo į kažkokį skambantį daiktą. Piemenys, gandydami gyvulius, skylę užkišo eglės šakomis ir užlygino. Dar pasakojama, kad seniau ant piliakalnio buvo aukuras, prie kurio žmonės rinkdavosi melstis ir nešdavo gyvulius aukoti. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pr.

Alytaus piliakalnis (GPS N 54° 23' 47.8" E 24° 04' 48.0") apipintas daugybės legendų. Tai kultūros ir istorijos paminklas, apglėbtas Alytupio upelio. Kadaise ant jo stovėjo medinė pilis, kurią sudegino kryžiuočiai. Viena iš legendų byloja apie meilę ir miesto vardo atsiradimą. Seniai seniai gyveno Mirgrausėlė ir Alyta. Vienas kitą pamilo, tačiau Mirgrausėlei buvo skirta vaidilutės dalia. Vietos pilį užpuolė kryžiuočiai. Kovoje krito daug karių, Alyta matydamas, kad mūšis bus pralaimėtas, nujojo į Gabijos kalnelį, kur Mirgrausėlė kurstė šventąją ugnį, ir ją paslėpė. Pats grįžo į kovą. Nors ir narsiai kovėsi Alyta, bet ir jis žuvo. Mirgrausėlė, tai sužinojusi, gaudžiai ir ilgai verkė, kad jos ašaros upeliu pradėjusios tekėti į Nemuną. Upelis žynių buvo pavadintas Alytupiu, o greta piliakalnio įsikūręs miestas – Alytumi. Ir šiandien į Nemuną teka Mirgrausėlės ašarų upelis, o seni žmonės sako, kad iš to upelio atsigrėję dar nemylėję – įsimyli, o kas myli – pamilsta dar labiau. Piliakalnis datuojamas I tūkst. vid. – XIV a.

Dar galima pamatyti:

piliakalnio papėdėje medžio skulptūrų ekspoziciją „Piliakalnio protėviai“, aukščiausią Lietuvoje pėsčiųjų ir dviračių tiltą (aukštis 38,1 m), Nemune Klebono akmenį.

Antrasis Alytaus piliakalnis – **Radžiūnų piliakalnis** (GPS N 54° 22' 27.4" E 24° 00' 18.9"), dar vadinamas Pilaite, stūkso Nemuno kairiajame krante, prie nuostabių Kirmijos upelio šlaitu, pačiame Vidzgirio botanikos draustinyje, kuris garsus ypatinga augalų įvairove. Jei tikėsime

padavimais, tai piliakalnį supylė du broliai kunigaikščiai, kad galėtų apsiginti nuo priešų. Piliakalnis datuojamas I tūkst. vid. – II tūkst. pr.

Pupasodžio kaime, beržų apsuptyje, pasislėpęs **Žilvies piliakalnis** (GPS N 54° 17' 51.9" E 23° 57' 13.5"), vadinamas Pupasodžio. Manoma, kad piliakalnis buvo gerai įtvirtintas ir įėjo į lietuvių Nemuno gynybinę sistemą. Legenda pasakoja, kad dėl bailumo buvo užkeikta septyniasdešimt čia tvirtovėje buvusių kareivių, kurie Švento Jono naktį išeina ant kalno zuikiais pasivertę. Medžiotojai giriiasi šovę į tuos zuikius, bet jų kulka neimanti. Piliakalnis datuojamas I tūkst. vid. – II tūkst. pr.

Tarp Obelijos ir Metelio ežerų yra **Papėčių piliakalnis** (GPS N 54° 18' 51.1" E 23° 47' 49.2") – tai pailga 7-10 m. aukščio kalva, nuo kurios atsiveria vaizdas į didžiuosius Dūkijos ežerus: Obeliją, Metelį ir Dusią. Senoliai pasakoja, jog piliakalnio rytiniame šlaite buvo išlindęs grandinės galas. Vieną dieną susirinko žmonės ir ją traukė. Grandinė trūko ir galas įlindo į piliakalnio vidų. Kas vėliau bandė tą grandinę ištraukti, tas būdavo įtraukiamas į kalno požemius. Manoma, jog požemyje yra nugrimzdusi bažnyčia. Piliakalnis datuojamas I tūkst.

Buvęs aukų kalnas **Olakalnis** yra netoli Miroslavo, Bendrių kaime. Iš toli matyti ant kalno stovinti balta koplyčia, patekusi į Miroslavo herbą. Pasakojama, kad pagonybės laikais čia buvo aukojamos įvairausios aukos dievams. Seneni gyventojai prisimena savo tėvų pasakojimus, kad kalne Napoleono armija buvo paslėpusi lobį ir XIX a. viduryje Bendrių dvaro skerdius Žvaliauskas 10 dienų kiekvieną rytą rasdavo po vieną sidabrinę monetą.

Dar galima pamatyti:

Miroslavo Švč. Trejybės bažnyčią (1921 m.)

Bambininkų piliakalnis (GPS N 54° 25' 41.5" E 23° 36' 13.1"), kai kuriems geriau žinomas Ažuolų Rago, Dembavaragio arba Ažuolinių vardais. Legenda pasakoja, kad ant jo palaidotas paskutinis šios apylinkės Perkūno garbintojas Demburis. Jam dar gyvam esant čia buvusi iškasta duobė, kurioje jį palaidojo. Čia pasibaigė jo vargai, todėl ir piliakalnį pavadinę Dembavaragiu. Dar pasakojama, kad šį piliakalnį 1812 m. kepurėmis supylė prancūzai. Taip pat spėjama, kad ant piliakalnio buvęs lietuvių aukuras.

Datuojamas I tūkst. vid. – II tūkst. pr.

Dar galima pamatyti:

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčią (1520 m., tai seniausias statinys Užnemunėje ir vienintelė bazilikinė kryžminio plano renesansinė bažnyčia Lietuvoje), paminklą po pasaulį išblaškytiems Simno krašto vaikams. Miesto istorinis centras – urbanistikos paminklas. Žuvinto biosferos rezervatą (įkurtas 1937 m. – tai seniausia ir pirmoji Lietuvoje saugoma teritorija), kuris 2011 m. buvo įtrauktas į Pasaulinį UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ biosferos rezervatų tinklą.

Savo įdomia praeitimi pasižymi **Rumbonių piliakalnis** (GPS N 54° 28' 21.8" E 24° 03' 06.8"). Legenda porina, kad ant Rumbonių piliakalnio stovėjusios pilies rūsiuose ėjo paslaptingi požeminiai urvai net po Nemunu. Jie vingiavo keletą kilometrų ir jungėsi su Punios pilimi. Ir Punios pilies kryžiuočiai nebūtų įveikę, jei nebūtų suradę šių požeminių kelių, kuriais Margirio karžygiai atsigabendavo sau maisto ir ginklų iš Rumbonių pilies. Tačiau atsirado išdavikas, susigundęs siūlomais turtais, ir parodė priešams paslaptinuos požemius. Jais kryžiuočiai įsiveržė į Punios tvirtovę.

Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pr.

Dar galima pamatyti:

Rumbonių Švč. Trejybės bažnyčią (1795 m., ne vienas pastebi, jog ji tarsi nedidukė medinė Vilniaus arkikatedros kopija), už bažnyčios esančiose kapinaitėse galima apžiūrėti dailės paminklu paskelbtą grafaitės Juzefos Korevaitės kapo balto marmuro antkapinį paminklą. Netoli Rumbonių ošiantį Punios šilą, apglėbtą 19 km ilgio Nemuno kilpos. Jis priklauso Nemuno kilpų regioniniam parkui. Čia yra medinių skulptūrų „Pasakų takas“, buvusios Dainavos apygardos partizanų štabo bunkerio atkurtas maketas, skulptūrų parkas „Žaltės slėnis“.

Piliakalnio piliakalnis (GPS N 54° 15' 58.5" E 24° 05' 51.4") įrengtas atskiroje kalvoje Piliakalnio kaime. Aikštelė apvali, 19 m skersmens, iš vakarų ir šiaurės apjuosta 0,4 m aukščio, 6 m pločio pylimu. Šlaitai vidutinio statumo, 4 m aukščio, viršuje, 2 m aukštyje, dirbtinai pastatinti. Vakaru pašlaitėje buvo 0,1 ha ploto papėdės gyvenvietė, kurioje rasta brūkšniuotos keramikos. Piliakalnis datuojamas I tūkst. Pirmą kartą paminėtas tik XX a. pirmoje pusėje.